

(इंग्रजीमध्ये टंकलिखित केलेल्या न्यायनिर्णयाचे मराठी भाषांतर)

सेंट्रल ब्यूरो ऑफ इन्वेस्टिगेशन

वि.

नझीर अहमद शेख

५ जानेवारी १९९६

[न्यायमूर्ती जीवन रेड्डी, न्यायमूर्ती मजमुदार एस. बी.]

फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३

कलम २० (४), १६७ (ब), ३०२-खून-आरोपपत्र-एक वर्षाची मर्यादा सुरू होईल आणि अटकेच्या दुसऱ्या दिवशी त्याची मोजणी करावी लागेल-नामनिर्देशित न्यायालयाने कलम २० (४) अन्वये विहित मर्यादेत दोषारोपपत्र दाखल केले नाही असे म्हणणे योग्य नाही-मुदतवाढीसाठी न्यायालयाची परवानगी मागण्यासाठी एक वर्षानंतरची दुरुस्ती-दुरुस्तीपूर्वी अटक झाली तेथे लागू होणार नाही.

फौजदारी अपील अधिकारक्षेत्र: फौजदारी अपील क्रमांक ४३/१९९६.

श्रीनगर येथील अतिरिक्त न्यायमूर्ती नियुक्त न्यायालयाच्या (टाडा) दिनांक २९.१२.९२ च्या निर्णय व आदेशावरून फ. क्र. १०९० मध्ये.

अपीलकर्त्या तर्फे अतिरिक्त महाधिवक्ता ए. जयराम, आणि सी.व्ही.एस. राव

उत्तरवादी तर्फे टी. के. गोपीनाथ, आर. शशीप्रभू आणि आर. एस. सोधी

न्यायालयाचा खालील आदेश देण्यात आला :

परवानगी मंजूर.

उत्तरवादी ला नोटीस बजावण्यात आली असली तरी, तो एकतर व्यक्तीशः किंवा वकिलाद्वारे हजर झाला नाही, आम्ही श्री आर एस सोधी, विद्वान वकील यांना न्यायमित्र म्हणून सहाय्य करण्याची विनंती करतो. त्यांनी दिलेल्या मौल्यवान मदतीबद्दल आम्ही कृतज्ञता व्यक्त करतो. वस्तुस्थिती वादातीत नाही. दि. २६ ऑक्टोबर १९९० रोजी सकाळी ९.३० वा. च्या सुमारास बीएसएफचे इन्स्पेक्टर धरमवीर यांचे काही आरोपींनी गुन्हेगारी कट रचून अपहरण केले, ते निशात ते श्रीनगरला मिनी बसमधून प्रवास करत होते. आरोपी नजीर अहमद शेख गोल्डेंटर याने त्याच्या ए डी--५६ रायफलमधून गोळ्या झाडून त्याचा खून केला. त्यामुळे इन्स्पेक्टर धरमवीर यांचा तत्काळ मृत्यू झाला. तपासादरम्यान, संबंधित वस्तू ताब्यात घेण्यात आल्या आणि दहशतवादी आणि विघटनकारी क्रियाकलाप (प्रतिबंध) कायदा, १९८७ (थोडक्यात, 'कायदा') च्या कलम १५ अंतर्गत कबुलीजबाब नोंदविण्यात आला आहे. याशिवाय, तपासात इतर पुरावे गोळा केले आहेत. दि. ६ मार्च, १९९२ रोजी, आरोपपत्र भरण्यास विलंबाची कारणे स्पष्ट करणारी आरोपपत्र नामनिर्देशित न्यायालयासमोर सामग्रीसह दाखल करण्यात आले. दि. २९ डिसेंबर १९९२ च्या आदेशानुसार, नियुक्त न्यायालयाने उत्तरवादीला या आधारावर जामीन मंजूर केला आहे की ही घटना दि. २६ ऑक्टोबर १९९० रोजी घडली होती आणि आरोपपत्र दि. ६ मार्च १९९२ रोजी दाखल करण्यात आले होते. संबंधित केस डायरी न मागवता त्या आदेशावर प्रश्नचिन्ह उपस्थित करून वरील अपील दाखल करण्यात आले आहे.

उत्तरवादीची अटक दि. ८ मार्च १९९१ रोजी झाली होती आणि दि. ६ मार्च १९९२ रोजी आरोपपत्र दाखल करण्यात आले होते हे या तथ्यांवरून वादातीत नाही. मुदतीत दोषारोपपत्र दाखल झाले का किंवा दोषारोपपत्र दाखल करण्यासाठी आरोपीला मुदतवाढ मिळण्याचा अधिकार आहे का, हा प्रश्न आहे. कलम २० (४) दोषारोपपत्र दाखल करण्याच्या संदर्भात फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ (थोडक्यात, 'संहिता') च्या कलम १६७ अन्वये विहित केलेल्या वेळेत बदल करण्याशी संबंधित आहे. आरोपपत्रात अधिकाऱ्याची हत्या केल्याचा आरोप असल्याने आरोपीला भा. दं. वि. सं. कलम ३०२ अन्वये शिक्षा होऊ शकते. कलम १६७ च्या उपकलम (२) च्या अनुषंगाने कलम २० च्या उपकलम (४) अन्वये अनुक्रमे १५ दिवस, ९० दिवस आणि ६ महिने या शब्दांचा अर्थ अनुक्रमे एक वर्ष आणि एक वर्ष असा घेतला जाईल. दि. ८ मार्च १९९१ रोजी जेव्हा आरोपीला अटक करण्यात आली तेव्हा त्याला अटक केल्याच्या तारखेपासून २४ तासांच्या आत न्यायदंडाधिकारी यांच्यासमोर हजर करण्याचे आदेश तपास अधिकाऱ्याला दिले जातात. परिणामी, अटकेच्या पुढील तारखेपासून, म्हणजे दि. ९ मार्च, १९९१ पासून, एक वर्षाची मर्यादा सुरू होईल आणि त्याची गणना केली जाईल. दि. ६ मार्च १९९२ रोजी आरोपपत्र दाखल करण्यात आले असल्याने, नियुक्त न्यायालय हे धारण करणे न्याय्य नव्हते. परिणामी, अटकेच्या पुढील तारखेपासून म्हणजे दि. ९ मार्च १९९१ पासून एक वर्षाची मर्यादा लागू होईल आणि त्याची गणना केली जाईल. दि. ६ मार्च १९९२ रोजी दोषारोपपत्र दाखल करण्यात आले असल्याने कायद्याच्या कलम २० च्या उपकलम (४) अन्वये विहित मर्यादित म्हणजेच एक वर्षाच्या आत दोषारोपपत्र दाखल करण्यात आले नाही, असे मानणे न्यायालयाने योग्य ठरविले नाही. कायद्यात सुधारणा

करण्यापूर्वी अटक करण्यात आली असल्याने मुदतवाढ देण्याची परवानगी मागणे किंवा ज्या आधारावर तपास पूर्ण होऊ शकला नाही, ते दर्शविण्यासाठी आवश्यक साहित्य दाखल करणे यासाठी न्यायालयाची परवानगी मागणाऱ्या कायद्यात नंतर करण्यात आलेल्या दुरुस्तीला कोणताही अर्ज नाही.

अशा परिस्थितीत आरोपींची संख्या वाढवण्यात नियुक्त न्यायालयाने स्पष्टपणे चूक केली. त्यानुसार आदेश बाजूला ठेवण्यात आला आहे. त्यानुसार अपील करण्यास परवानगी आहे. आम्हाला कळविण्यात आले आहे की उत्तरवादी इतर प्रकरणांच्या संबंधात आधीच अटकेत आहे.

अपील मंजूर.

जी . एन.

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.
